

Research article

The effects of health education programs on promoting oral health care to prevent dental caries of primary school students in Nong Phue Sub-district, Chaturaphukpiman District, Roi-et Province

Chalerm Hongsud

Master Degree of Public Health,
Faculty of Public Health,
Mahasarakham University

Buavaroon Srichaikul

Lecturer, Faculty of Public
Health, Mahasarakham
University

Jatuporn Luangubol, Ph.D.

Lecturer, Faculty of Public
Health, Mahasarakham
University

Abstract

Oral health problems are found in all age groups, especially among school-age children in upper primary school who are able to experience real tooth decay. The main reason was having poor behavior in oral health care. This quasi-experimental research aimed to study the effect of the health education program on oral health promotion to prevent dental caries of upper primary education school in Nong Phue Sub-district, Chaturaphak Phiman District, Roi-et province. The research sample consisted of 70 students, divided into 2 groups, 35 in the experimental group and 35 in the comparison group. The experimental group received eight-week health education promoting program that applied self-efficacy and social support theory. Activities in the program included example of self-learning from the media, organizing group activities on demonstration and practice of brushing and flossing correctly. Social support from class teachers, parents and researchers was carried out throughout the program.

Corresponding author

Chalerm Hongsud

E-mail : Nynoi.ch101@gmail.com

Received date : 17 October 2019

Revised date : 22 February 2020

Accepted date : 07 April 2020

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

The results showed that after the intervention the experimental group statistically had significant better knowledge, self-efficacy and dental caries prevention than those in the comparative group with ($p\text{-value}<0.05$). In the experimental group, there was a significant decrease in the number of plaque when compared to baseline ($p\text{-value}<0.05$)

In conclusion, the success of using health education program for dental caries prevention was student volunteers, awards and information, using the ultimate media called the Freshly Smile by Idol, demonstration of correct brushing methods. Moreover, the continuing participation of teachers, friends and parents, sharing experiences with each other with providing pictures were included. These may help to improve oral health among school-age children.

Keywords: health education program; dental caries; self-ability; social support; primary school students

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

บทความวิจัย (Research article)

ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกัน โรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตตำบลหนองผือ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

เฉลิม หงษ์สุด

นิสิตสาธิตสาตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บัวรุณ ศรีชัยกุล

รองศาสตราจารย์ เกษียร
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จตุพร เหลืองอุบล

อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้รับผิดชอบบทความ

นายเฉลิม หงษ์สุด

อีเมลล์ : Nynoi.ch101@gmail.com

วันที่ได้รับต้นฉบับ : 17 ตุลาคม 2562

วันที่แก้ไขบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2563

วันตอบรับบทความ : 07 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

ปัญหาด้านสุขภาพช่องปากพบได้ในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถที่จะพบปัญหาฟันแท้ผุได้ ซึ่งมีสาเหตุหลักคือการมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่ดีเท่าที่ควร การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ตำบลหนองผือ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยจำนวนนักเรียนทั้งหมด 70 คน แบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองจำนวน 35 คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 35 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขศึกษาที่ประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองและทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ การจัดกิจกรรมกลุ่ม การสาธิตและฝึกปฏิบัติการแปรงฟันร่วมกับใช้ไหมขัดฟันที่ถูกวิธี ร่วมด้วยแรงสนับสนุนทางสังคมจากครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และผู้วิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือโปรแกรมสุขศึกษาในการป้องกันโรคฟันผุโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมและแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test และ Independent t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากดำเนินการตามโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปฏิบัติตัว ในการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับสูงมากกว่ากลุ่ม เปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) และปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ของกลุ่มทดลอง ลดลง มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

โดยสรุปความสำเร็จการใช้โปรแกรมสุขศึกษาเพื่อป้องกันโรคฟันผุ คืออาสาสมัครนักเรียน การให้ รางวัลและข้อมูลข่าวสาร ใช้สื่อตัวแบบสุดยอดฟันสวยยิ้มสะอาดสดใส สาธิตการแปรงฟันที่ถูกต้อง ตลอดจนการ มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของครู กลุ่มเพื่อนและผู้ปกครอง โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ด้วยการนำเสนอที่ให้เห็นภาพจริงและเข้าใจ จะส่งผลให้มีการพัฒนางานด้านทันตสาธารณสุขในกลุ่มเด็กวัยเรียน ได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: โปรแกรมสุขศึกษา; การป้องกันโรคฟันผุ; นักเรียนประถมศึกษา; ความสามารถตนเอง; แรงสนับสนุน ทางสังคม

บทนำ

ปัญหาสุขภาพช่องปากซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นโรคที่ทำให้เกิดภาระต่อค่าใช้จ่ายในการจัดบริการ และถือเป็น ภาระสำคัญต่อภาพรวมของระบบทันตสุขภาพ คือโรคฟันผุและการสูญเสียฟันก่อนวัยอันควรซึ่งการจัดการ ปัญหาและวางแผนเพื่อการควบคุมโรคดังกล่าวจะต้องได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมและไวต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการเพื่อเกิดระบบการเฝ้าระวังโรคตลอดจนปัจจัยสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมเป็นกลวิธีที่สำคัญ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลวิธีที่เป็นแกนกลางในการได้ข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ¹ โดยปกติ แล้วฟันแท้เริ่มขึ้นในช่องปากเมื่ออายุประมาณ 6 ปีซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ฟัน 2 ซี่แรก ที่ขึ้นในปาก คือฟันตัดแท้ซี่ที่ 1 และฟันกรามแท้ซี่ที่ 1 และทยอยขึ้นจนครบ 28 ซี่ เมื่อเด็กอายุ 12 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปลาย สภาวะช่องปากของเด็กกลุ่มอายุนี้นี้จึงสามารถใช้เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน ทันตสาธารณสุขในโรงเรียน และช่วงวัยนี้ยังเป็นวัยเริ่มต้นของการเป็นเยาวชนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสภาวะต่างๆ ทั้งด้านกายภาพและสังคมกลุ่มอายุนี้นี้จึงถูกใช้เป็นตัวแทนของอายุที่เป็นสากลเพื่อการเปรียบเทียบข้อมูลของ ประเทศต่างๆ พร้อมกันได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดสำคัญในการติดตามพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิดกับการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มเด็ก ซึ่งพบว่า เด็กวัยเรียนจะได้รับน้ำตาลส่วนเกินมาจาก น้ำอัดลม และ ขนมกรุบกรอบเป็นหลัก ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดหลักในการเฝ้าระวังพฤติกรรมของเด็กได้ และมีผลอย่างยิ่งต่อ การดูแล สุขภาพช่องปาก แม้ว่าการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังของงานทันตสาธารณสุขจะสามารถกำหนดตัวชี้วัด หลัก (core information) ได้ก็ตาม หากแต่ยังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมที่สำคัญเพิ่มเติม เช่น การแปรงฟันก่อนนอน การดื่มนมของเด็ก เป็นต้น² จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 ได้ทำการศึกษาปัญหาสุขภาพโรคในช่องปากในกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี ที่ผ่านมามีพบว่าการกรณิ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

เกิดโรคฟันผุในฟันถาวรของเด็กอายุ 12 ปี มีค่าใกล้เคียงกับการสำรวจในครั้งที่ผ่านมา โดยในปี 2550 และปี 2560 มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย คือ จากร้อยละ 52.0 ของเด็กกลุ่มนี้ มีประสบการณ์เกิดโรคฟันผุเมื่อเทียบกับครั้งที่ผ่านมาร้อยละ 52.3 ซึ่งแนวโน้มความชุกของการเกิดโรคฟันผุในเด็กเขตกรุงเทพมหานครลดลง แต่เมื่อแยกดูรายภาค กลับพบว่าในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าเด็กอายุ 12 ปี ความชุกการเกิดโรคฟันผุมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยในปี 2559 ความชุกการเกิดโรคฟันผุร้อยละ 56.9 เพิ่มสูงขึ้นในปี 2561 เป็นร้อยละ 61.1³ ในส่วนของกลุ่มงานทันตสาธารณสุขบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านข่าใหญ่ ตำบลหนองผือ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยรับผิดชอบกลุ่มเด็กวัยเรียน (6-12 ปี) พบว่ามีปัญหาโรคฟันผุในฟันแท้และเหงือกอักเสบทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองแวงหนองหัวคน โรงเรียนบ้านหนองแอก โรงเรียนบ้านข่า โรงเรียนบ้านหนองผือ และโรงเรียนบ้านอุมจาน ซึ่งมีเด็กวัยเรียนปราศจากโรคฟันผุ ร้อยละ 24.3, 27.5, 27.4, 29.2, 28.3 (ค่าการปราศจากฟันผุทั้ง 5 แห่งร้อยละ 27.34) มีเหงือกอักเสบ ร้อยละ 75.2, 62.2, 69.5, 67.1, 65.3 (มีเหงือกอักเสบทั้ง 5 แห่ง ร้อยละ 67.86)⁴ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในจังหวัดร้อยเอ็ด (ตัวชี้วัดเด็กอายุ 12 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในจังหวัดร้อยเอ็ดปราศจากโรคฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 43.1 และ 47.2 มีโรคเหงือกอักเสบคิดเป็นร้อยละ 69.7 และ 70.3 ตามลำดับ)

ผู้ศึกษาในฐานะเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุข มีหน้าที่รับผิดชอบในงานด้านทันตสาธารณสุข ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตตำบลหนองผือ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กิจกรรมประกอบด้วยในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อการป้องกันโรคฟันผุแก่นักเรียน และการส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ครู เพื่อนนักเรียน ร่วมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพช่องปากในการป้องกันโรคฟันผุ เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความสามารถและการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนประถมศึกษา ปีที่ 5-6 โรงเรียนในเขตตำบลหนองผือ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ตำบลหนองผือ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติตนต่อการป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในการดูแลสุขภาพช่องปากและปริมาณคราบจุลินทรีย์ของเด็ก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบก่อนกับหลังการทดลอง

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่การรับรอง 008/2562 และ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด หมายเลขใบรับรอง COE 54/2561 ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสิทธิประโยชน์ในการให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเข้าร่วมการศึกษาโดยสมัครใจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ 5-6 ในเขตรับผิดชอบมีจำนวนโรงเรียน 5 แห่งคือ โรงเรียนบ้านหนองแวงหนองหัวคน โรงเรียนบ้านหนองแอก โรงเรียนบ้านข่า โรงเรียนบ้านหนองผือ และโรงเรียนบ้านอุมจาน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 114 คน

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเปรียบเทียบประกอบด้วยนักเรียนของโรงเรียนบ้านข่า จำนวนทั้งหมด 35 คน ส่วนกลุ่มทดลองได้ สุ่มนักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 โรงเรียนบ้านหนองแอก ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากให้ได้จำนวน 35 คน การศึกษาวิจัยที่มีการติดตามผล พบว่าอาจจะมีการสูญหายของข้อมูลเพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง⁵

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับการใช้ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ตำบลหนองผือ อำเภอดุสิต จังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียด คือ

โปรแกรมสุขศึกษาที่ประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง ใช้แนวคิดของแอนด์ดูรา (Bandura's Self – efficacy Theory)

- การให้ความรู้เรื่องโรคฟันผุ แก่ คุณครู ผู้ปกครอง และ นักเรียนด้วยการบรรยาย แจกแผ่นพับ โปสเตอร์ และจัดประชุมกลุ่มย่อย
- การให้ความรู้เรื่องแผ่นคราบจุลินทรีย์/อุปกรณ์ทำความสะอาดฟัน สาธิตและฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกต้อง
- การฝึกทักษะตรวจดูแผ่นคราบจุลินทรีย์และย้อมสีฟัน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

- การให้ความรู้เรื่องอาหารที่มีประโยชน์และเสี่ยงต่อฟันผุ
 - การนำเสนอตัวแบบด้านสุขภาพช่องปากที่ดีจัดการจัดประกวดการแปรงฟันและสูดยอตไอศดอลฟันสวยยิ้มสดใส
 - การจัดเล่าเรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวกับดูแลรักษาฟันทั้งที่ดีและไม่ดี
 - การฝึกทักษะในการแปรงฟันครั้งที่สองแก่นักเรียนโดยใช้เม็ดสีย้อมแผ่นคราบจุลินทรีย์
- โปรแกรมสุขศึกษาที่ประยุกต์ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมโดยผสมผสานแนวคิดแพนเดอร์ (Pender, N. J.)¹² และแนวคิดของเฮาส์ (House, J. S.)¹³
- การกระตุ้นเตือนและให้กำลังใจโดยครู ผู้ปกครอง และผู้วิจัยช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสารและวัสดุสิ่งของต่างๆ
 - การให้รางวัลสนับสนุนกิจกรรมการประกวดการแปรงฟันที่ถูกต้อง เช่น เงินรางวัล แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ
 - การสนับสนุนกิจกรรมการประกวดการจัดประกวดสูดยอตไอศดอลฟันสวยยิ้มสดใส
 - การมีส่วนร่วมในการดูแลของคุณครูประจำชั้น ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน ในเรื่องของการแปรงฟัน การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การบอกกล่าวให้ความรู้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนที่ส่งผลดีและผลเสียต่อทันตสุขภาพ ตลอดจนการนำเอากลุ่มเพื่อนที่เป็นตัวอย่างที่ดีด้านทันตสุขภาพและมีการยอมรับเป็นอย่างดีภายในกลุ่ม มาเป็นแบบอย่างได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีจำนวนทั้งหมด 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ โรงเรียน อายุ บุคคลที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วย อาชีพของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ จำนวนครั้งในการแปรงฟันต่อวัน จำนวนเงินที่ได้รับมาโรงเรียนวันละ และนักเรียนได้รับข่าวสารด้านสุขภาพจากแหล่งใดบ้าง

ฉบับที่ 2 แบบทดสอบความรู้เรื่องโรคฟันผุ มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะอาการและการเกิดโรค การป้องกันและการรักษาโรคฟันผุ

ฉบับที่ 3 แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ วัดโดยใช้แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามแบบวัดทัศนคติ โดยประยุกต์การวัดคะแนนตามแบบมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert's scale)⁶

ฉบับที่ 4 แบบสอบถาม การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคฟันผุ ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม ขึ้นเองจากการค้นคว้าตำราเอกสาร

ฉบับที่ 5 แบบบันทึก ประกอบไปด้วย 2 ส่วน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกการแปรงฟัน ของนักเรียนโดยคุณครูบันทึกที่โรงเรียนและผู้ปกครองบันทึกที่บ้าน เพื่อการแปรงฟันสะอาด ถูกวิธีและสม่ำเสมอ การเลือกรับประทานอาหารที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุ

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกการตรวจหาค่าปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ (Plaque Index)

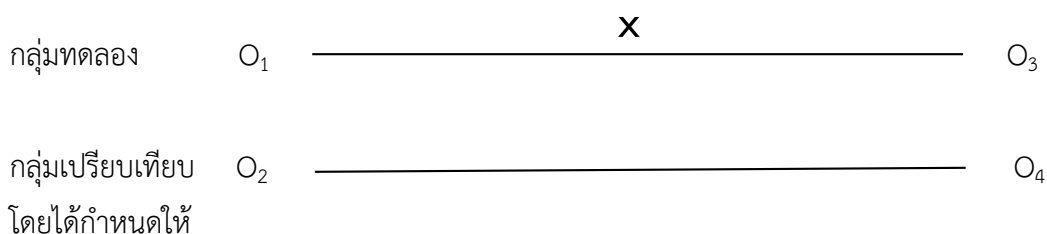
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทันตสาธารณสุข จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แล้วนำมาหาค่า IOC คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.67 จากการวิเคราะห์พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.90

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยแบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบทดสอบความรู้ใช้วิธี KR20 (Kuder-Richardson Formula 20) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 ส่วนแบบสอบถามตอนที่ 3 การรับรู้ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 และแบบสอบถามตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)⁷

การดำเนินการวิจัยการศึกษานี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison group) รวบรวมข้อมูลตามตัวแปรก่อนและหลังทดลองทั้งสองกลุ่ม โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษาที่มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีการจัดกิจกรรมตามปกติ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยแบบ (Two Group Pretest-posttest Design) ตามรูปแบบการวิจัยและแผนการทดลองดังต่อไปนี้

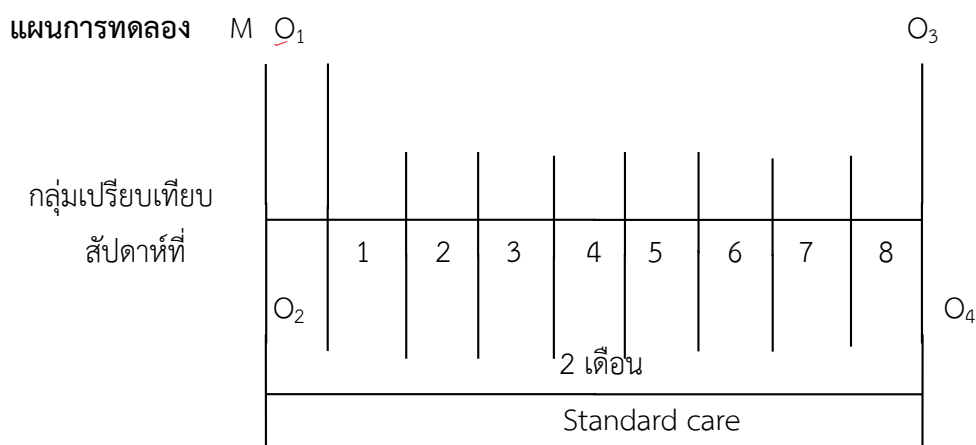
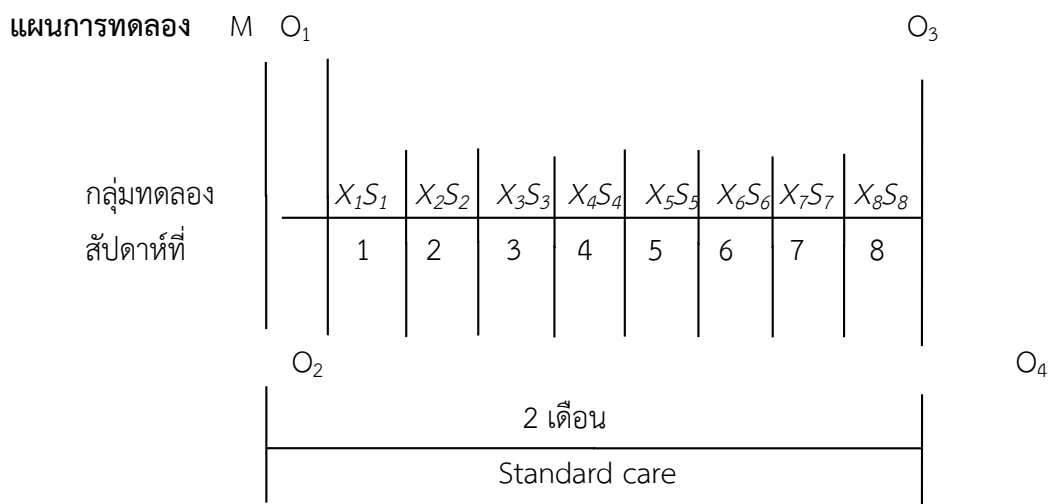

O_1 และ O_2 หมายถึง การประเมินพฤติกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากและการเก็บข้อมูลก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

X หมายถึง โปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

O_3 และ O_4 หมายถึง การประเมินพฤติกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากและการเก็บข้อมูลหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

สถิติวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมประมวลผลทางสถิติกำหนดนัยสำคัญสถิติเท่ากับ 0.05 เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีดังนี้

1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลทางคุณลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคฟันผุ และปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ด้วยสถิติ Independent t-test

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 51.4) ส่วนใหญ่มีอายุ 10 ปี (ร้อยละ 45.7) เด็กพักอาศัยอยู่กับบิดา (ร้อยละ 60) ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ทำไร่ ทำนา (ร้อยละ 48.60) ผู้ปกครองเด็กจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 20) รายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัวน้อยกว่า 1,000 บาท (ร้อยละ 37.10) จำนวนครั้งของการแปรงฟันต่อวัน 3 ครั้งต่อวัน (ร้อยละ 85.7) จำนวนเงินที่ได้รับต่อวัน ตั้งแต่ 15-29 บาท (ร้อยละ 91.40) นักเรียนได้ใช้เงินซื้อขนมที่มีรสหวานทุกวัน (ร้อยละ 85.7) และ ส่วนใหญ่นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านทันตสุขภาพจากสื่อคือ โทรทัศน์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 28.6, 22.9 และ 14.3 ตามลำดับ

ส่วนลักษณะทางประชากรของนักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 10 ปี (ร้อยละ 40.0) เด็กพักอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย (ร้อยละ 34.3) ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ทำไร่ ทำนา (ร้อยละ 51.40) ผู้ปกครองเด็กจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 31.60) รายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัว 2,001-3,000 บาท (ร้อยละ 31.40) จำนวนครั้งของการแปรงฟันต่อวัน จำนวน 3 ครั้งต่อวัน (ร้อยละ 88.4) จำนวนเงินที่ได้รับต่อวัน ตั้งแต่ 15-29 บาท (ร้อยละ 71.4) ส่วนใหญ่นักเรียนได้ใช้เงินซื้อขนมที่มีรสหวานทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 71.4 และ ส่วนใหญ่นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านทันตสุขภาพจากสื่อคือ สื่อออนไลน์อิเล็กทรอนิกส์ โทรทัศน์ วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 28.7, 20.2 และ 17.1 ตามลำดับ ดังตาราง 1

ลักษณะทางประชากร	กลุ่มทดลอง (n=35)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n= 35)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
ชาย	17	48.6	14	40
หญิง	18	51.4	21	60
2. อายุ				
10 ปี	16	45.7	13	37.1
11 ปี	12	34.3	14	40
12 ปี	7	20	8	22.9
กลุ่มทดลอง	$\bar{X} = 9.74$ S.D.= 0.78			
กลุ่มเปรียบเทียบ	$\bar{X} = 10.2$ S.D.= 0.65			

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

3. พักอาศัยอยู่กับ

บิดาและมารดา	9	25.7	2	5.8
บิดา	21	60	12	34.3
มารดา	1	2.9	3	8.5
ปู่ ย่า ตา ยาย	4	11.4	14	40
ลุง ป้า น้า อา	0	0	4	11.4

4. อาชีพ

เกษตรกรกรรม	17	48.6	18	51.4
ค้าขาย	6	17.1	5	14.3
รับจ้างทั่วไป	2	5.7	4	11.4
รับจ้างเอกชน, พนักงานบริษัท	3	8.6	2	5.7
รับราชการ	4	11.4	6	17.2
ไม่ได้ประกอบอาชีพเลย	3	8.6	0	0

5. การศึกษาผู้ปกครอง

ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	1.4	0	0
ชั้นประถมศึกษา	15	21.4	14	44.1
มัธยมศึกษา	14	20	8	22.8
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3	4.3	8	22.8
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	2	2.9	5	14.3

6. รายได้ของครอบครัว/เดือน

< 1,000 บาท	13	37.1	4	11.5
ตั้งแต่ 1,001- 2,000 บาท	8	22.9	7	20
ตั้งแต่ 2,001 – 3,000 บาท	9	25.7	11	31.4
ตั้งแต่ 3,001 – 4,000 บาท	3	8.6	5	14.3
> 4,001 บาท	2	5.7	8	22.8

กลุ่มทดลอง $\bar{X}=2,053$ S.D.=1,323.12 Min=500 Max=5,000

กลุ่มเปรียบเทียบ $\bar{X}=2,565$ S.D.=1,225.35 Min=600 Max=5,500

7. จำนวนครั้งการแปรงฟัน/วัน

1 ครั้ง	1	2.9	1	2.9
2 ครั้ง	4	11.4	3	8.7
3 ครั้ง	30	85.7	31	88.4

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}=2.0$	S.D.=1.3	Min=1	Max=3
กลุ่มเปรียบเทียบ	$\bar{X}=2.5$	S.D.=1.2	Min=1	Max=3

8. จำนวนเงินที่ได้รับมาโรงเรียน/วัน						
< 14 บาท			1	2.9	1	2.8
ตั้งแต่ 15 - 29 บาท			32	91.4	25	71.4
> 30 บาท			2	5.7	9	25.8
กลุ่มทดลอง	$\bar{X}=20.43$	S.D.=4.26	Min=10	Max=40		
กลุ่มเปรียบเทียบ	$\bar{X}=22.30$	S.D.=4.21	Min=14	Max=50		

9.นักเรียนเคยใช้เงินซื้อขนมหวานบ้างหรือไม่						
เคย ทุกวัน			30	85.7	25	71.4
เคย ไม่ทุกวัน			3	4.3	5	14.2
ไม่เคย			2	2.8	8	14.4

10. นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านทันตสุขภาพจากแหล่งใดบ้าง						
โทรทัศน์			10	28.6	7	20.2
วิทยุ			4	11.4	6	17.1
หนังสือพิมพ์			5	14.3	3	8.5
โปสเตอร์			4	11.4	3	8.5
แผ่นพับ			8	22.9	5	14.2
หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย			2	5.7	1	2.8
สื่อออนไลน์อิเล็กทรอนิกส์ (Line group/Face book และ Application ต่างๆ)			2	5.7	10	28.7

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้เรื่องการป้องกันโรคฟันผุก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

พบว่าก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน แต่คะแนนเฉลี่ยความรู้ต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้เรื่องการป้องกันโรคฟันผุมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

0.05 และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้เรื่องการป้องกันโรคฟันผุ อยู่ในระดับสูงซึ่งมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 2

ความรู้เรื่องการป้องกันโรคฟันผุ	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้	t	df	p-value
ก่อนทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	6.54	2.09	ปานกลาง	2.23	68	0.032
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	5.58	1.94	ปานกลาง			
หลังทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	9.62	0.78	สูง	12.01	43.92	< 0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	5.20	1.84	ปานกลาง			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถตนเอง ในการป้องกันโรคฟันผุ ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

พบว่าก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับปานกลางและไม่แตกต่างกัน(p-value=0.112) และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับสูงซึ่งมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 3

การรับรู้ความสามารถตนเอง	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้	t	df	p-value
ก่อนทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	2.16	0.19	ปานกลาง	-1.62	68	0.112
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.28	0.21	ปานกลาง			
หลังทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	2.72	0.14	สูง	2.97	55.84	<0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.29	0.25	ปานกลาง			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคฟันผุ ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

พบว่า ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับปานกลาง และไม่มี ความแตกต่างกัน ($p\text{-value} > 0.05$) และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคฟันผุอยู่ในระดับสูง ซึ่งมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 4

การปฏิบัติตน	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติตน	t	df	p-value
ก่อนทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	2.15	0.26	ปานกลาง	2.24	68	0.580
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.24	0.23	ปานกลาง			
หลังทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	2.70	0.15	สูง	13.56	45.78	0.014*
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.11	0.22	ปานกลาง			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

พบว่าก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์อยู่ในระดับพอใช้ และไม่มี ความแตกต่างกัน ($p > 0.05$) ส่วนหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ อยู่ในระดับดี ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตาราง 5

ปริมาณแผ่นคราบ จุลินทรีย์	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปริมาณแผ่นคราบ จุลินทรีย์	t	df	p-value
ก่อนทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	3.19	1.45	พอใช้	0.52	68	0.68
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	3.07	1.51	พอใช้			
หลังทดลอง							
กลุ่มทดลอง	35	1.25	1.27	ดี	5.57	68	<0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	3.02	1.51	พอใช้			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

บทวิจารณ์

จากผลการวิจัยผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปาก เพื่อป้องกันโรคฟันผุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตตำบลหนองผือ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัย ขอเสนอการอภิปรายดังนี้

1 ความรู้เรื่องโรคฟันผุ

จากผลการวิจัย พบว่าหลังการทดลอง กลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นผลมาจากกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษา โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองมาเป็นแนวคิดในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคฟันผุและมีการบรรยายประกอบการสาธิตการแปรงฟันที่ถูกวิธีการซักถาม พูดคุย การฝึกปฏิบัติ รวมทั้งการแจกเอกสารคู่มือการป้องกันโรคฟันผุ ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Bloom²นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดี ต้องใช้กิจกรรมการเรียนหลายรูปแบบ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การบรรยายทำให้เห็นภาพ การทำกิจกรรมต่างๆ การทดลอง การฝึกปฏิบัติและการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะทำให้เด็กมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ประกอบกับเอกสารแผ่นพับเป็นสื่อกลางที่ไม่มีขีดจำกัดเกี่ยวกับเวลาที่ผู้เรียนจะใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาเอกสารเหล่านี้ได้ด้วยตนเอง และศึกษาในเวลาใดก็ได้ ที่ตนเองมีเวลาตลอดทั้งเวลาที่ใช้ในการศึกษา ก็แล้วแต่ความสามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา นาสม⁸และ ประพนธ์ทิพย์ หมิ่นน้อย⁹ กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่องโรคฟันผุสูงขึ้นกว่า ก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2 การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุ

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีผลการทดลองที่มีการเปลี่ยนแปลงคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันโรคฟันผุเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นผลมาจากกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมที่จัดขึ้นจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเอง การบรรยายเกี่ยวกับการแปรงฟันที่ถูกวิธีการสาธิต การให้รางวัล การเสนอตัวแบบที่ดี และการฝึกปฏิบัติในการแปรงฟันอย่างถูกวิธี โดยใช้ตัวแบบจากนักเรียนในห้องเรียนเดียวกันออกมาสาธิตเพื่อให้เกิดการรับรู้ความสามารถตนเองในแปรงฟัน ตรวจฟันอย่างง่ายด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของแบนดูรา Bandura¹⁰ และ Schere, Y.K. & Shimmel, S.¹¹ ที่กล่าวว่าคนที่บุคคลได้มีประสบการณ์และทำได้สำเร็จ ทำให้บุคคลนั้นมีความคาดหวังว่าตนเองสามารถกระทำได้หรือรับรู้ความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ ญฐพงษ์ พิมพิโคตร วีระศักดิ์ สืบเสาะและदनัย อีวันดา¹⁴ สมพงษ์ หามวงศ์¹⁵ ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ และ สุจิตตรา ซาตา¹⁶ พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

3 การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคฟันผุ

จากผลการวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตัว ในการป้องกันโรคฟันผุมากกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่า โปรแกรมที่จัดให้กับกลุ่มทดลอง ได้แก่ การฝึกปฏิบัติการแปรงฟันที่ถูกวิธี การนำเสนอ ตัวแบบ การแจกคู่มือ การบรรยาย การสาธิต เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีพฤติกรรม การป้องกันโรคฟันผุ สอดคล้องกับทฤษฎีความสามารถตนเองของ Bandura¹⁰ การที่บุคคลมีความคาดหวังว่าสามารถทำได้และผลของการกระทำของตนเป็นผลดีทำให้พฤติกรรมนั้น สอดคล้องกับ เปรมฤดี ศรีสังข์⁵ และ วัชรภรณ์ เชื้อมกลาง, พรทิพย์ คำพอ¹⁷ พบว่า กลุ่มทดลองมีการปฏิบัติตนในการดูแลทันตสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อน การทดลองและดีขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4 ปริมาณของแผ่นคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน

จากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์น้อยกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่าเกิดจากนักเรียนได้รับความรู้ กระตุ้นให้เห็นถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคฟันผุได้ ทำให้นักเรียนมีการแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอทำให้ปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ลดลงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรยุทธ พลท้าว¹⁸ และ เยาวดี มาพูนธนะ¹⁹ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนลดลงกว่าก่อนการทดลองและแตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ ทุกท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและกระบวนการวิจัยจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ รวมทั้งขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างและสถานศึกษาที่อนุเคราะห์โอกาสในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณะเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านข้าใหญ่ ตำบลหนองผือ เทศบาลตำบลหนองผือ ที่ให้การสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ในเรื่องของเวลา สถานที่ บุคลากรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทำให้การติดต่อประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข *คู่มือการสำรวจสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง (เพื่อการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ)*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดมโนพลัส; 2559.
2. พิงพิศ โตอ่อน *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคฟันผุในนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองแขวง เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2553.
3. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข *คู่มือโครงการสำรวจสถานะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.anamai.com/new/downlode>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2561]; 2560.
4. งานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าใหญ่ *รายงานผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพ ทส.003*. ร้อยเอ็ด: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด; 2560.
5. เปรมฤดี ศรีสังข์ *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการป้องกันฟันผุ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง เทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.
6. นภาพรณ คำพลงาม *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคฟันผุในนักเรียน จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์; 2556.
7. อรุณ จิรวัดนกุล *ชีวิตที่ดีสำหรับงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ. ภาควิชาชีวิตที่ดีสำหรับงานวิจัยและด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. ขอนแก่น: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2557.
8. กรรณิกา นาสม *ผลของโปรแกรมทันตสุขภาพสำหรับผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านแม่ยางเปี้ยว อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา; 2560.
9. ประพนธ์ทิพย์ หมั่นน้อย *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2548.

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 31 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

10. Bandura Self Efficacy : Toword Unifying Theory of Behavioral Change Psychological. *Phychologic Review*1977;84(2): 191-215.
11. Schere, Y.K. & Shimmel, *SUsing Self- Efficacy Theory to Educate Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease*. Rehabilitation Nursing1996; 21:262-66.
12. House, J. S. *Work Stress and Social Support*. California Addison We; 1981.
13. Pender, N J. *Health Promotion in Nursing Practice*. Appleton & Lange 3th ed,USA; 1996.
14. ณัฐพงษ์ พิมพ์โคตร, วีระศักดิ์ สืบเสาะและดนัย ธีวันดา ผลของโปรแกรมการรับรู้ความสามารถตนเองและแรงสนับสนุนทางสังคม ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคหอบหืด. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา* 2556; 8(1):33-35.
15. สมพงษ์ หามวงศ์ ผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองกุงเผือก ตำบลลำหนองแสน อำเภอนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2556.
16. ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ และสุจิตตรา ขาตา วิถีชีวิตของปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ดูแลหลักที่สัมพันธ์กับสุขภาพช่องปากเด็กอายุ 1-3 ปี ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. *บทวิทยากร มช. ทันตสาร*2557; 35(1): 107-17.
17. วัชรภรณ์ เชื้อมกลาง และพรทิพย์ คำพอ การพัฒนาศักยภาพการดูแลทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนพิทักษ์ภูเบนทร์ อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น*2556; 13(1): 10-15.
18. เยาวดี มาพูนธนะ ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอมะเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2554.
19. วีรยุทธ พลท้าว ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่อประสมช่วยสอนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบในนักเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอนนสูง จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2557.